

ÖZEL OKULLAR İLE ÖZEL ÖĞRENCİ YURT VE BENZERİ KURUMLARIN TAŞINIR VE TAŞINMAZ MALLARININ HACZİ: İİK M. 362/a HÜKMÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Öğr. Üyesi Anıl KÖROĞLU*

Mikail Bora KAPLAN**

Öz

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a maddesiyle özel okullar ile özel öğrenci yurt ve benzeri kurumların taşınır ve taşınmaz mallarının eğitim ve öğretim yılı içinde haczedilmesi yasaklanmıştır. Madde ile eğitim ve öğretim faaliyetinde yaşanacak aksaklıkların önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada, İİK m. 362/a hükmü değerlendirilmiş; ilgili hüküm hakkında genel bilgilerin verilmesinin ardından madde ile ortaya çıkabilecek sorunlar tespit edilmiş ve bunlara yönelik çözüm önerileri sunulmuştur. Haczin eğitim ve öğretim döneminde yasaklanması, alacaklıların haciz ile elde edebilecekleri menfaati tamamen ortadan kaldırdığı için uygun değildir. Dolayısıyla bu malların eğitim ve öğretim döneminde haczedilebileceği; fakat haczedilen mal hakkında muhafaza tedbiri alınmasının yasaklanmasına ilişkin yeni bir düzenlemenin menfaatler dengesine daha uygun olacağı tespit edilmiştir. Ayrıca hükümde kamu alacaklılarının bu düzenlemeden muaf oldukları düzenlenmiştir. Adî alacaklar için haciz uygulanması mümkün değilken, kamu alacakları için haciz yapılabilmesi alacaklılar arasındaki eşitlik

* Dr. Öğr. Üyesi, Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye | Asst. Dr., Turkish-German University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure Enforcement – Bankruptcy Law, Istanbul, Turkey.

✉ koroglu@tau.edu.tr • ORCID 0000-0003-2359-385X

** Arş. Gör., Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medenî Usûl ve İcra-İflâs Hukuku Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye | Res. Asst., Turkish-German University, Faculty of Law, Department of Civil Procedure Enforcement – Bankruptcy Law, Istanbul, Turkey.

✉ m.kaplan@tau.edu.tr • ORCID 0000-0002-4162-9054

📄 **Atıf Şekli** | Cite As: KÖROĞLU, Anıl / KAPLAN, Mikail Bora, "Özel Okullar ile Özel Öğrenci Yurt ve Benzeri Kurumların Taşınır ve Taşınmaz Mallarının Haczi: İİK m. 362/a Hükümünün Değerlendirilmesi", *SÜHFD.*, C. 28, S. 3, 2020, s. 1061-1082.

📄 **İntihal** | Plagiarism: Bu makale intihal programında taranmış ve en az iki hakem incelemesinden geçmiştir. | This article has been scanned via a plagiarism software and reviewed by at least two referees.

ilkesine uygun değildir. Bu durum aynı zamanda hacze iştirak bakımından da önemli problemler doğurmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Özel Okul • Şikâyet • Haciz • Hacze İştirak • İhtiyatî Haciz

ATTACHMENT OF MOVABLE AND IMMOVABLE GOODS OF PRIVATE SCHOOLS AND PRIVATE STUDENT DORMITORIES AND SIMILAR INSTITUTIONS: AN EVALUATION OF ARTICLE 362/a OF CODE OF ENFORCEMENT AND BANKRUPTCY

Abstract

Under the first paragraph of Article 362/a of the Turkish Code of Enforcement and Bankruptcy, during the education period, it is forbidden to attach the movable and immovable properties of private schools, private student dormitories, and similar institutions. The purpose of this article is to ensure that educational activities are carried out without interruption. In this study, problems that may arise with this article are identified and solutions are proposed for them. In enforcement law, it is necessary to strike a balance between the interests of the creditor and the debtor. This article does not bring a rightful solution in this regard. The fact that the debtor's property cannot be seized in the education and training period is against the interests of the creditor. Moreover, in order to protect the debtor, it would be sufficient to prohibit protection measures instead of prohibiting attachment.

Key Words

Private School • Objection • Attachment • Participation to Attachment • Cautionary Attachment

GİRİŞ

Haciz, borçlunun malvarlığı değerlerine icra dairesi marifetiyle hukuken el konulmasıdır¹. Haczin konusunu borçlunun malvarlığı değerleri

¹ KURU, Baki: İcra ve İflâs Hukuku, Cilt: 1, Tamamen Yeniden Yazılmış, Üç Misli Genişletilmiş Üçüncü Baskı, İstanbul, 1988, s. 616, ("*Cilt*"); KURU, Baki: İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 2013, s. 410, ("*El Kitabı*"); GÜRDOĞAN, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara, 1970, s. 68; PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral / ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 7101 ve 7155 Sayılı Kanunlarla Yapılan Değişiklikler Nazara Alınarak Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2019, s. 153; ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflâs Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2019, s. 189; ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder /

oluşturur². Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nda³ ve sair mevzuatta yer alan bazı hükümlere göre⁴, borçlunun birtakım malvarlığı değerlerinin haczi tamamen veya kısmen mümkün değildir⁵. Haczedilemezliğin temelinde yatan düşünce, borçlu ve borçlu ile birlikte hacizden etkilenebilecek kişileri korumak ve borçlunun iktisadî düzeninin devamlılığını sağlamaktır⁶.

Benzer bir amaçla 7141 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair

---

TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2019, s. 237; POSTACIOĞLU, E. İlhan / ALTAY, Sümer: İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, 2010, s. 358-359; YILDIRIM, Mehmet Kâmil / DEREN-YILDIRIM, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2015, s. 131; KARSLI, Abdurrahim: İcra ve İflas Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2014, s. 278; ULUKAPI, Ömer: İcra ve İflâs Hukuku, Konya, 2015, s. 133-134; MUŞUL, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, 2017, s. 345; YILMAZ, Ejder: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara, 2016, s. 447.

² Haczin konusunun borçlunun malvarlığı değerleri olduğu yönünde bkz. ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, Baştan Sona Gözden Geçirilmiş ve (4949 Sayılı Kanun Hükümleri Göz önünde Tutulmak Suretiyle) Yenilenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2004, s. 170; KREN KOSTKIEWICZ, Jolanta in: Kurzkomentar Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz, (Hrsg): HUNKELER, Daniel, 2. Aufl, Basel, 2014, Art. 92, N. 2; STAEHELIN, Daniel in: Basler Kommentar Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs – Ergänzungsband, (Hrsg): BAUER, Thomas / STAEHELIN, Daniel, 2. Aufl, Basel, 2017, Art. 92, N. 2; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 189; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 249; KARSLI, s. 280; YILDIRIM / DEREN-YILDIRIM, s. 136.

³ RG: 19.06.1932, S. 2128.

⁴ Örneğin, 5199 s. Hayvanları Koruma Kanunu m. 5 gereğince sahibinin borcundan dolayı süs ve ev hayvanları haczedilemez.

⁵ ANSAY, Sabri Şakir: Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Baskı, Ankara, 1960, s. 94; PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 157; GÜRDOĞAN, s. 68; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 207.

⁶ ANSAY, s. 97; PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 157; VONDER MÜHLL, Georges in: Basler Kommentar Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs (Hrsg): STAEHELIN, Adrian / BAUER, Thomas / STAEHELIN, Daniel, 2. Aufl, 2010, Art. 92, N. 3; ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 270; KREN KOSTKIEWICZ, Art. 92, N. 1; haczedilemezliğin manevi, iktisadi ve sosyal nedenlere dayanabileceği yönünde bkz. YILDIRIM / DEREN-YILDIRIM, s. 139; PEKSÖZ, Vildan: "Spor Kulüplerinin Özel Müzelerinde Yer Alan Kültür Varlığı Niteliğindeki Malların Haczi", SÜHFD, C. 28, S. 3, 2020, s. 945.

Kanun'un⁷ 1. maddesi ile İcra ve İflâs Kanunu'na yeni bir madde (362/a) eklenmiştir. Tek fıkradan oluşan hüküm şu şekildedir: "8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında faaliyet gösteren okullar ile 24/3/1950 tarihli ve 5661 sayılı Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanun kapsamında faaliyet gösteren özel öğrenci barınma hizmetleri veren yurt ve benzeri kurumların taşınır ve taşınmaz malları, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre yapılan takipler hariç olmak üzere içinde bulunulan eğitim ve öğretim yılı sonunda haczedilir."

Çalışmada İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü değerlendirilmiş; bu madde ile ortaya çıkabilecek sorunlar ve bu sorunlara karşı çözüm önerileri sunulmuştur.

I. İİK M. 362/a HÜKMÜNÜN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Hükmün Amacı

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünün doğru bir şekilde yorumlanabilmesi için öncelikle söz konusu maddenin amacının belirlenmesi gerekir⁸. Hükmün gerekçesinde amaç şu şekilde belirtilmiştir:

"Madde ile, özel okullar ile özel öğrenci yurtları ve benzeri kurumların taşınır ve taşınmaz mallarının haciz yapılırken öğrencilerin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesi amacıyla bu kurumların borçlarına ilişkin haciz işlemlerinin eğitim ve öğretim yılı sonuna bırakılması amaçlanmaktadır."

Madde gerekçesinde haczin yasaklanması ile öğrencilerin hacizden olumsuz bir şekilde etkilenmesinin önüne geçilmek istendiği belirtilmiştir. Kanaatimizce ilgili madde özelinde haczedilemezliğin tek sebebi eğitim ve öğretim yılı içinde yapılacak (özellikle fiili) hacizlerin dersleri aksatmasının önüne geçmek değildir. Eğer sadece böyle bir düşünce olsaydı,

⁷ RG: 18.05.2018, S. 30425.

⁸ Türk Medeni Kanunu m. 1 uyarınca Kanun hükümlerinin yorumunda maddenin lafzının yanı sıra amacının da dikkate alınması gerektiği yönünde bkz. NOMER, Halûk Nami / AKBULUT, Pakize Ezgi: Medeni Hukuka Giriş Dersleri Bölüm I, İstanbul, 2016, s. 21-22.

kaydî haczin⁹ yapılmasına izin verilebilir veya haczin sadece derslerin yapılmadığı zaman aralığında (*örneğin; hafta sonu veya ara tatilde*¹⁰) gerçekleştirileceği düzenlenebilirdi. Bu şekilde bir düzenleme yapılmayarak bütün haciz işlemlerinin eğitim ve öğretim yılı içinde yasaklanması, haczedilen şeyin borçlunun elinden çıkmasından ve bu sebeple öğretim faaliyetinin tamamen aksamasından duyulan endişenin bir ürünüdür. Öğrencilerin eğitim ve öğretim yılı içinde diğer okullara nakil işlemlerinde yaşayacağı güçlükler dikkate alındığında, bu yönde bir düzenleme düşünce olarak isabetlidir. Söz konusu düzenlemenin bu amaç kapsamında değerlendirilmesi ve yoruma muhtaç muhtelif hukukî sorunların bu amaç doğrultusunda ele alınması gerekir.

B. Hükümün Uygulama Alanı

1. Haczin Konusu Bakımından Uygulama Alanı

İcra ve İflâs Kanunu 362/a hükmü uyarınca, eğitim ve öğretim döneminde taşınır ve taşınmaz malların haczi yasaklanmıştır. Maddede, taşınır ve taşınmaz mallar dışında kalan hak ve alacakların haczine ilişkin açık bir düzenleme yoktur. Bu durum şu sorunun yanıtlanmasını gerekli kılar: Söz konusu düzenlemeyle borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı, madde kapsamının dışında mı bırakılmıştır?

İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, yukarıdaki soruya olumsuz yanıt vermiştir. Mahkeme, borçlunun üçüncü şahıslardaki alacağının taşınır hükmünde olduğunu ifade eden İcra ve İflâs Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrasına atıf yaparak, borçlu özel okulun üçüncü kişi bankadaki alacağını taşınır olarak değerlendirmiş ve eğitim ve öğretim yılı içinde bu hak ve alacaklar üzerine haciz konulamayacağına karar vermiştir¹¹.

⁹ Resmî sicile kayıtlı maddi ve gayri maddi malların kendilerine ait sicillere yazı yazılması suretiyle haczedilmesine uygulamada kaydî haciz denir (ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 197, 222).

¹⁰ Kural olarak tatil günlerinde hiçbir icra takip işlemi yapılamaz (*karş. İİK m. 51/1, c.1*); ancak tatil günlerinde haciz, tebligat yapılabilir ve muhafaza tedbiri alınabilir (*karş. İİK m. 51/1, c.2*).

¹¹ İstanbul BAM, 20. HD, 02.10.2019, E. 2019/1473, K. 2019/1614 (*Kişisel Arşiv*); Yargıtay 12. HD, 16.12.2019, E. 2019/13319, K. 2019/17890 (*Kişisel Arşiv*).

Söz konusu meselenin çözümü için üçüncü kişilerdeki alacakların icra hukuku anlamında taşınır olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği üzerinde durulmalıdır. Taşınır malların kapsamına nelerin dâhil olduğu öncelikle maddî hukuk meselesidir (bkz. *TMK m. 686*). Bununla birlikte, İcra ve İflâs Kanunu'nda bazen maddî hukuk terimlerine olması gerekenden daha farklı anlamların verildiği görülmektedir. Örneğin, İcra ve İflâs Kanunu'nun 23. maddesinde, “taşınır rehni” tabiri ile, teslimine bağlı rehinlerin, Türk Medenî Kanununun 940. maddesinde öngörülen rehinlerin, hapis hakkının, alacak ve sair haklar üzerindeki rehinlerin anlaşılması gerektiği düzenlenmiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nda taşınıra ilişkin genel bir tanım yapılmamış olmakla birlikte, hangi şeylerin “taşınır haczi” kapsamında haczedileceği Kanun'un 88. maddesinde düzenlenmiştir¹². İlâveten, İcra ve İflâs Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrasında, borçlunun üçüncü şahıslardaki alacağının taşınır hükmünde olduğu da belirtilmiştir. İcra ve İflâs Kanunu'nun 106. maddesinin ikinci fıkrası hükmü, Kanun'un haczedilen malların paraya çevrilmesine ilişkin bölümünde¹³ düzenlenmiştir. Bununla birlikte, öğreti ve Yargıtay bu hükmü sadece paraya çevirme aşaması ile sınırlandırmamaktadır. Şöyle ki, bu hüküm dayanak gösterilerek borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağının taşınır gibi haczedilebileceği¹⁴; hacizde tertip bakımından bu

¹² İcra hukukunda taşınır kavramından ne anlaşılması gerektiği hakkında ayrıntılı olarak bkz. ERTURGUT, Mine: İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, Ankara, 2000, s. 21.

¹³ Haczedilen para alacağının paraya çevrilmesi anlamsız olup burada paranın icra dosyasına gönderilmesinin istenmesi, İİK m. 106 anlamında paraya çevrilmesi talebi yerine geçer (ÜSTÜNDAĞ, s. 239, dn. 758). Ayrıca bkz. “[...]Somut olayda, haciz, satılarak paraya çevrilmesi zorunlu mala değil, borçlunun alacaklı konumunda olduğu takip dosyası alacağına uygulanmış olup, İİK'nın 106. maddesinin ikinci fıkrası hükmüne göre, borçlunun alacağı menkul hükmünde ise de, mahcuz para alacağı için satış söz konusu olmadığından, paranın icra dosyasına celbi talebinin, satış talebi gibi değerlendirilip, İİK'nın 106-110. maddelerindeki süreler kıyasen uygulanarak inceleme yapılması ve hüküm kurulması gerekir[...].” Ankara BAM 18. HD, 8.4.2019, E. 2018/261, K. 2019/599 (*Lexpera*); aynı yönde bkz. Yargıtay 12. HD, 24.1.2017, E. 2016/9437, K. 2017/959 (*Lexpera*).

¹⁴ KURU, El Kitabı, s. 462; PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 173; ARSLAN, Ramazan: “Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyeye Bildirilmesi ve Sonuçları” AÜHFD, C. 65, S. 4, 2016, s. 3219; ayrıca bkz. “[...] Borçlunun, üçüncü şahıslardaki hak ve alacakları 2004 Sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 106/2. maddesi gereğince menkul (taşınır) hükmündedir. Dolayısıyla, bu hak ve alacakların haczi de menkul haczi gibi gerçekleştirilir [...]” Yargıtay 12. HD,

alacakların taşınurlar gibi işlem göreceği¹⁵; istihkak iddiası bakımından bu alacakların taşınurlar gibi değerlendirileceği ifade edilmiştir¹⁶. Görüldüğü üzere, İİK m. 106/2 hükmü, üçüncü kişilerdeki alacağın haczi aşamasında da göz önünde bulundurulmakta ve haczin tatbiki bakımından borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı taşınır gibi değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, taşınır gibi değerlendirilen alacak hakkının da (*alacak hakkının haczedilemeyeceği Kanun'da açıkça belirtilmiş olmadıkça*) haczedilmesinin yasak olduğu sonucuna varmak gerekir. Dolayısıyla İİK m. 362/a hükmünde açıkça belirtilmese dahi, alacak hakkının da haczedilmesi yasak olmalıdır. Bu şekilde bir yorum, hükmün amacına da uygundur.

Öğreti¹⁷ ve Yargıtay kararlarında haczedilemezlik kurallarının dar yorumlanması gerektiği şeklinde bir yaklaşım olduğu görülmektedir¹⁸. Ancak hükmün amacı doğrultusunda yasak/istisna hükümlerinin dar yorumlanması ilkesi bertaraf edilebilir¹⁹. Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacaklarının haczine izin verilmesi, borçlunun söz konusu alacaktan eğitim

15.2.2019, E. 2018/14300, K. 2019/2184 (*Kazancı İçtihat Bankası*); aynı yönde bkz. Yargıtay 12. HD, 19.1.2016, E. 2015/32106, K. 2016/1358 (*Kazancı İçtihat Bankası*); “[...] Yeri gelmişken belirtmelidir ki borçlunun üçüncü kişilerde bulunan hak ve alacakları da taşınır hükmünde olup, maddede düzenlenen ‘mal’ kavramına dahildir [...]” Yargıtay HGK, 25.3.2015, E. 2013/12-1705, K. 2015/1085 (*Kazancı İçtihat Bankası*).

¹⁵ KURU, Cilt, s. 634; ASLAN, Kudret: “Hacizde Sıra (Tertip)”, AÜHFD, C. 54, S. 2, 2005, s. 296; BOLAYIR, Nur: “Fikrî Mülkiyet Haklarında Cebrî İcra Sistemi”, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez’e Armağan, C. III, 2015, s. 2526.

¹⁶ “[...] Borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağı, 2004 Sayılı İcra ve İflas Kanunu’nun 106/2. maddesi gereğince menkul (taşınır) hükmündedir. Şikayetçi üçüncü kişinin icra mahkemesine başvurusu haciz işlemine karşı İİK’nun 96 vd. maddelerine göre istihkak iddiası niteliğinde olup icra mahkemesine şikayet olarak başvurulması, HMK’nun 33. maddesinde yer alan hukuki nitelendirmenin hakime ait olduğu kuralı karşısında sonuca etkili değildir [...]” Yargıtay 12. HD, 1.6.2015, E. 2015/4622, K. 2015/14888 (*Kazancı İçtihat Bankası*).

¹⁷ BERKİN, s. 82; KARSLI, s. 288.

¹⁸ “[...] Haczedilemezlik istisnai bir durum olduğundan, bu yöndeki düzenlemelerin de dar yorumlanması gerekir [...]” Yargıtay 12. HD, 3.10.2019, E. 2019/10426, K. 2019/14089; “[...] Tüm bu açıklamalara göre; Haczedilemezlik kuralının, gerek uluslararası karşılaştırmalı hukukta gerek öğretide, gerekse son yıllarda geliştirilen Anayasa Mahkemesi ve yargısal görüşlerde sınırlandırılması gerektiği ve bu düzenlemenin son derece ayrıksal (istisnai) durumlarda söz konusu olması gerek [...]” Yargıtay HGK. 26.2.2003, E. 2003/12-116, K. 2003/111 (*Kazancı İçtihat Bankası*).

¹⁹ NOMER / AKBULUT, s. 21; istisna hükümlerinin kendi dar amaçları kapsamında geniş yorumlanabileceği yönünde bkz. YONGALIK, Aynur: “İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi”, AÜHFD, C. 60, S. 1, 2011, s. 12.

ve öğretim yılı içinde haciz sebebiyle mahrum kalmasına ve bu sebeple (örneğin, eğitim kurumunda çalışan öğretmenlerin ücretlerinin ödenememesinin yaratacağı sıkıntılar gibi) eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamasına neden olabilir²⁰.

2. Takipler Bakımından Uygulama Alanı

6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunu'ndan²¹ doğan takipler, İİK m. 362/a hükmünün kapsamı dışında bırakılmıştır. Başka bir anlatımla, 6183 sayılı Kanun'dan doğan takipler bakımından borçluya ait mal ve alacakların eğitim ve öğretim yılı içinde haczedilmesi mümkündür. Kanaatimizce 6183 sayılı Kanun'dan doğan takiplerin kapsam dışında bırakılması İİK m. 362/a hükmünün amacı ve alacaklılar arasındaki eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz²².

Burada ayrıca belirtilmelidir ki, İİK m. 362/a hükmü, 5580 s. Özel Öğretim Kurumları Kanunu²³ kapsamında faaliyet gösteren okullar²⁴ ve 5661 s. Yüksek Öğrenim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanun²⁵ kapsamında faaliyet gösteren özel öğrenci barınma hizmetleri veren yurt ve benzeri kurumlara yönelik icra takipleri bakımından uygulama alanı bulabilir. Devlet okulları ve üniversiteleri²⁶ ile vakıf

²⁰ Yargıtay'ın haczedilemezlik ile ilgili düzenlemenin amacından yola çıkarak vermiş olduğu eski tarihli bir karar için bkz. "[...] Sözcüklere dar ve sınırlı bir anlam vererek, devletin ve aracı olarak görevlendirilen TC Emekli Sandığı'nın bir "Muavenet sandığı veya cemiyet" niteliğinde olmadıklarına ve bu nedenle bu aylıkların İİK'nin 82/1-10. bendi kapsamına giremeyeceğini düşünmek amaçsal yorum önceliği ilkesi ile bağdaşmaz. Önemli olan, bu aylığı hangi kuruluşun bağladığı değil, niçin bağladığıdır. Bu aylıklar için, benzeri yasaların aksine, 2022 sayılı Yasa'da özel bir haczedilemezlik kuralının öngörülmemiş olması, aksinin öngörüldüğüne değil, aynı doğrultuda bir genel hükmün varlığına bağlanmalıdır [...]" Yargıtay 12. HD, 11.11.1980, E. 1980/6807, K. 1980/8030 (Kazancı İçtihat Bankası).

²¹ RG: 28.07.1953, S. 8469.

²² Bu düzenleme özellikle hacze iştirak bakımından sorunludur. Bu durum, aşağıda Hacze İştirak başlığında incelenmiştir.

²³ RG: 14.2.2007, S. 26434.

²⁴ 5580 s. K. m. 1/2: "Bu Kanun Türkiye Cumhuriyeti uyruklular gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar."

²⁵ RG: 1.4.1950, S. 7472.

²⁶ Devlet malları haczedilemez (İİK m. 82/1, 1). Devlet malı kavramına özel kanun hükümleri dikkate alınmak şartıyla genel ve özel bütçeli idarelerin mallarının girdiği kabul edilir (ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 208).

üniversiteleri²⁷ kapsam dışında olup bu kurumlar bakımından İİK m. 362/a tatbik edilemez.

II. HACİZ İŞLEMİNİN UYGULANMASI

A. Haczin Geçerli Olduğu Zaman Dilimi

İİK m. 362/a hükmü bakımından haczin geçerli olduğu zaman dilimi hakkında açıklama yapmadan önce belirtilmelidir ki, bu madde ile yasaklanan şey haciz işlemidir. Binaenaleyh madde, hacizden önceki işlemler için bir yasak öngörmemiştir. Dolayısıyla eğitim ve öğretim yılı içinde yapılan takip talebi geçerli olup icra dairesinin bu talebe uygun olarak bir ödeme/icra emri düzenlemesi ve borçluya tebliğ etmesi gerekir. Yine bu dönem içinde borçlu, kendisine gönderilen ödeme emrine karşı itiraz edebilir ve alacaklı bu itirazın kaldırılmasını/itirazın iptalini eğitim ve öğretim yılı içinde mahkemeden isteyebilir.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü ile yasaklanan şey, bu maddede sayılan kurumlara ait taşınır ve taşınmazların hiçbir zaman haczedilmeyeceği değil; bu malların sadece eğitim ve öğretim yılı içinde haczedilmeyeceğidir. Başka bir anlatımla, haczedilemezlik yasağı sadece belli bir dönem için geçerli olup burada bir "*zamansal haczedilemezlik*" mevcuttur. Söz konusu düzenleme bu yönüyle İcra ve İflâs Kanunu'nun tamamen veya kısmen haczi yasaklayan düzenlemelerinden (m. 82 ve m. 83) ayrılmaktadır. Ne var ki, "*zamansal haczedilemezlik*" İcra ve İflâs Kanunu'na yabancı değildir. Kanun'un 84. maddesine göre, "*Yetişmemiş her nevi toprak ve ağaç mahsulleri yetişmeleri zamanından en çok iki ay evvel haczolunabilir.*"

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünde haczin sadece eğitim ve öğretim yılının sonunda mümkün olduğu düzenlenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, her özel okul bakımından eğitim ve öğretim yılının aynı anda sona ermeyebileceğidir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin²⁸ "*Yıllık çalışma takvimleri ve çalışma saatleri*" kenar başlıklı 10. maddesinin birinci fıkrasına göre,

²⁷ Vakıf üniversitelerinin mallarının haczedilebileceği yönünde bkz. Yargıtay HGK, 26.2.2003, E. 2003/12-116, K. 2003/111 (*Kazancı İċtihat Bankası*); Yargıtay HGK, 25.12.2002, E. 2002/12-1101, K. 2002/1113 (*Kazancı İċtihat Bankası*).

²⁸ RG: 20.03.2012, S. 28239.

okullarda, resmî okullar için hazırlanan yıllık çalışma takvimi uygulanması esas olmakla birlikte, valilikçe kabul edilmesi hâlinde ayrı bir çalışma takvimi de düzenlenebilir. Dolayısıyla haciz işlemi uygulanırken özel okulların ayrı bir çalışma takvimi olup olmadığı hususu da araştırılmalıdır.

Resmî kurumlar tarafından eğitim ve öğretim yılının uzatılmasına ilişkin bir karar alınması durumunda²⁹ haczedilemezlik süresinin de bununla birlikte uzayacağını kabul etmek gerekir. Zira hükmün amacı, eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamasının önüne geçmektir. Dolayısıyla eğitim ve öğretim faaliyeti sürdüğü müddetçe, İİK m. 362/a hükmünün uygulanmasına devam edilmelidir.

Özel okul mallarının haczedilmesine sadece kısa bir zaman aralığı için izin verilmiştir. Bu durum, haciz sonrasında yapılacak işlemlerin (muhafaza tedbiri, paraya çevirme vb.) eğitim ve öğretim döneminin tekrar başladığı ana kadar tamamlanamamasına neden olabilir. Acaba eğitim ve öğretim yılı sonunda haczedilen bir mal için haciz sonrası işlemlere yeni eğitim ve öğretim dönemi içinde devam edilebilir mi? Madde, bu soruya yanıt verebilecek bir düzenleme içermemektedir. Bu konuda iki şekilde düşünülebilir:

i. Eğitim ve öğretim döneminde söz konusu işlemlere izin verilmesi, eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamasına neden olur ve bu durum maddenin amacına aykırıdır. Dolayısıyla bu işlemler için yine eğitim ve öğretim yılının sonu beklenmelidir.

ii. Bu işlemlerin yapılması için eğitim ve öğretim yılının sonunu beklemek, alacaklının hakkını önemli ölçüde zedeler. Bu sebeple, eğitim ve öğretim yılı içinde de haciz sonrası işlemlerin yapılmasına izin verilmelidir.

İkinci yaklaşım, maddenin amacı ve alacaklı ile borçlu arasındaki menfaat dengesine kanaatimizce daha uygundur. Her ne kadar, haciz sonrası işlemlerin eğitim ve öğretim yılı için yapılması eğitim ve öğretim

²⁹ Örneğin, yeni tip korona virüsü (*Covid-19*) sebebiyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi ilân edilmiştir. Bu salgın sebebiyle normal döneminde yapılamayan öğretimin yaz tatilinde devam edilmesi kararlaştırılırsa, bu süre boyunca da haczin mümkün olmadığı sonucuna varmak gerekir.

faaliyetini aksatma tehlikesine neden olsa da, bu gerekçeye dayanılarak alacaklının alacak hakkına kavuşması ölçüsüz bir şekilde engellenmemelidir. Eğitim ve öğretim yılı içinde haczin yasaklanmasının bir nedeni de, kanaatimizce, borçlunun eğitim ve öğretim yılı içinde haczin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeterince zamanı olamayabileceğinden endişe edilmesidir. Gerçekten eğitim ve öğretim yılı içinde haczedilen ve satılan malların yerine aynı amacı karşılayacak bir malın tekrar alınması uzun sürebilir ve bu zaman aralığında eğitim ve öğretim faaliyeti aksayabilir. Oysa haczin eğitim ve öğretim yılı sonunda yapılması durumunda, borçlunun bu haciz işlemine hazırlıksız yakalandığı iddia edilemez. Zira bu ihtimalde borçlunun haczin olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için önünde yeterli bir zamanı mevcuttur. Borçlunun bu zamanı değerlendirmeyerek, haciz sonucunda elinden çıkması muhtemel olan malın yerine aynı işlevi gören bir mal alımı yapmaması, alacaklının alacağına kavuşamamasına veya önemli ölçüde geç kavuşmasına neden olmamalıdır.

B. Haciz İsteme Süresi

Haciz isteme süresi, kural olarak ödeme emrinin tebliğinden itibaren bir sene geçmekle sona erer (*İİK m. 78/2*). İlgili sürede haciz talep edilmez ise takip dosyası işleminden kaldırılır (*İİK m. 78/4*). Alacaklı takibi yenilirse, aynı dosya üzerinden haciz isteyebilir³⁰.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünde haciz aşamasından önceki işlemlerin yapılması yasaklanmış değildir. Bu bağlamda alacaklının haciz talebinde bulunması yasak değildir. Alacaklının haciz talep edebilmesi mümkün olduğuna göre, haciz isteme süresinin de eğitim ve öğretim süresince işlemeyeceği/duracağı iddia edilemez. Dolayısıyla haciz isteyebilme hakkının korunması bakımından, süresinde haczin talep edilmesi gerekir. Kendisine bu talebin yöneltildiği icra dairesi, haciz işlemini *İİK m. 362/a* hükmü gereğince, eğitim ve öğretim yılı sonunda gerçekleştirir.

³⁰ ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 194.

C. Şikâyet

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmüne rağmen eğitim ve öğretim yılı içinde borçluya ait malların haczedilmesi durumunda, haciz işlemi hakkında mezkûr Kanun'un 16. maddesi kapsamında şikâyet mümkündür. Burada şikâyetin kimin tarafından ve hangi sürede yapılacağı hususları tespit edilmelidir.

Eğitim ve öğretim yılı içinde malları haczedilen borçlunun kendisi şikâyet yoluna başvurabilir. Ancak şikâyet yoluna başvurmak için takibin tarafı olmak şart değildir³¹. O işlemin düzeltilmesinde, değiştirilmesinde veya iptal edilmesinde menfaati bulunan herkes icra dairesinin işlemini şikâyet edebilir³². İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü ile eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamadan yürütülebilmesi ve böylece öğrencilerin bir mağduriyet yaşamasının önüne geçilmesi amaçlandığından, başka bir anlatımla söz konusu düzenleme öğrencilerin menfaati düşünülerek yapıldığından, öğrencilerin haciz işlemine karşı şikâyet yoluna başvurabilmeleri mümkün olmalıdır³³.

İcra dairesinin haciz işlemine karşı yapılacak şikâyetin süresi de belirlenmelidir. Eğitim ve öğretim yılı içinde malın haczedilmesi ile "*zaman-sal haczedilemezlik*" kuralına aykırı davranılmış olur. Haczedilemezlik kuralına aykırı bir işlemin şikâyete konusu olması hâlinde, kural olarak şikâyetin süreye tabi olduğu³⁴; ancak kamu düzeni ile ilgili

³¹ PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 63.

³² PEKCANITEZ, Hakan / SİMİL, Cemil: İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul, 2017, s. 233.

³³ Özel okul öğrenci kayıt sözleşmesi özel okul ile öğrencilerin velisi veya vasisi arasında yapılmaktadır. Ancak sözleşmeden yararlanma hakkına sahip olanların öğrenciler olması nedeniyle şikâyet hakkının öğrenciler tarafından kullanılması gerektiği kanaatindeyiz. Belirtmek gerekir ki, medenî hakları kullanma ehliyetini haiz olmayan mümeyyiz küçük ve kısıtlılar, şikâyet hakkını yasal temsilcilerinin aracılığıyla kullanabilir. bkz. ÜSTÜNDAĞ, s. 49; PEKCANITEZ / SİMİL, s. 225.

³⁴ KURU, Cilt, s. 839; KURU, El Kitabı, s. 529; ÜSTÜNDAĞ, s. 187; PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 159; MUŞUL, s. 110.

haczedilemezlik kurallarının süresiz şikâyete tabi olduğu öğreti³⁵ ve Yargıtay³⁶ tarafından kabul edilmektedir.

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamaması, olası bir hacizden öğrencilerin olumsuz olarak etkilenmemesi amacıyla konulan bu hükmün kamu yararı amacıyla kabul edildiği söylenebilir. Dolayısıyla icra daire-sinin bu hükme aykırı işlem yapması hâlinde, söz konusu işlem süresiz şikâyete tabi olmalıdır³⁷.

Şikâyet bakımından ayrıca şöyle bir ihtimâl de ortaya çıkabilir: İİK m. 362/a hükmüne aykırı tatbik edilen hacze karşı yapılan şikâyete ilişkin yargılama devam ederken eğitim ve öğretim yılı sona erebilir. Bu durumda geçersiz olan haczin eğitim ve öğretim yılının sona ermesi ile birlikte geçerli hâle gelip gelmeyeceğinin tespiti gerekir. Benzer bir tartışma “zamansal haczedilemezlik” yasağı getiren İİK m. 84 hükmü çerçevesinde yetişmemiş mahsullerin haczi bakımından yapılmıştır. Öğretideki bir görüşe göre³⁸, İİK m. 84 hükmüne aykırı olarak zamanından evvel gerçekleştirilen haciz geçersizdir; ancak icra mahkemesi tarafından bir karar verilinceye kadar Kanunu’nun aradığı zaman dilimi koşulu gerçekleşirse, haciz geçerli kabul edilmelidir.

Kanaatimizce yukarıda zikredilen İİK m. 84 hükmü bakımından ileri sürülen görüş, İİK m. 362/a hükmü bakımından da dikkate alınmalı ve haczin artık geçerli olduğu kabul edilmelidir. Aksi bir yorum, aynı işlemlerin tekrarlanmasına ve bu sebeple zaman ve masraf kaybına neden olur.

³⁵ PEKCANITEZ / SİMİL, s. 146.

³⁶ Yargıtay 10. HD, 29.04.2002, E. 2002/2657, K. 2002/3662 (*Kazancı İċtihat Bankası*); Yargıtay 12. HD, 17.09.2012, 8791/26616 (YILMAZ, s. 95).

³⁷ Haczi kabil olmayan bir malın satışının aynı zamanda ihalenin feshi sebebi olduğu yönünde bkz. Yargıtay 12. HD, 2.12.1991, E. 1991/5115, K. 1991/12593 (*Kazancı İċtihat Bankası*); KURU, El Kitabı, s. 529, dn. 125; haciz aşamasındaki eksiklik veya kanuna aykırılıkların ihalenin feshi sebebi oluşturmayacağı yönünde bkz. ATALI / ERME-NEK / ERDOĞAN, s. 327.

³⁸ KURU, Cilt, s. 661-662; BERKİN, Necmeddin M.: İcra Hukuku Dersleri, İkinci Baskı, İstanbul, 1969, s. 106; POSTACIOĞLU / ALTAY, s. 408; şikâyette icra mahkemesi taleple bağlı olsa da tarafların ileri sürdüğü şikâyet gerekçeleri ile bağlı değildir. Bu sebeple, haczin icra mahkemesi tarafından düzeltilmesi suretiyle geçerli sayılması gerektiği yönünde bkz. ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 227.

Şikâyetin konusuz kaldığı bu ihtimalde, yargılama giderlerinden kimin sorumlu olacağına icra mahkemesi tarafından tespit edilmesi lazımdır³⁹. Bunun için, kanaatimizce, icra mahkemesince şikâyet yargılamasına devam edilmesi ve şikâyetin talep edildiği zaman hangi taraf haksız ise o tarafın aleyhine yargılama giderlerine hükmedilmesi gerekir⁴⁰.

III. HACZE İŞTİRAK

İcra hukukunda, ilk haciz sahibinin diğer haciz sahibi alacaklılara karşı kural olarak bir önceliği bulunmaz⁴¹. İcra ve İflâs Kanunu'nun 100. maddesindeki şartları yerine getiren alacaklı, ilk haciz koyduran alacaklının haczine iştirak edebilir. Genel kural bu olmakla birlikte İİK m. 362/a hükmü, hacze iştirak bakımından muhtelif hukukî sorunları beraberinde getirir. Burada hem adî alacaklarının kendi aralarında hacze iştiraki hem de adî alacak ve kamu alacağı arasındaki hacze iştirak bakımından bazı sıkıntıların ortaya çıkması muhtemeldir.

Söz konusu sorunun temel nedeni, borçluya ait malların sadece eğitim ve öğretim yılı sonunda haczedilebilir olmasıdır. Hacze iştirak bakımından önemli olan husus haciz talebi veya haciz kararı değil haczin uygulanma tarihidir⁴². Oysa İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a maddesine göre, haciz talebi, eğitim ve öğretim yılı içinde ne zaman yapılırsa yapılsın haciz işlemi, eğitim ve öğretim yılı sonunda uygulanır. Eğer anılan hüküm, eğitim ve öğretim yılı içinde yapılan hacizlerin tamamının eğitim ve öğretim yılının sonunda birlikte yapılacağı şeklinde yorumlanırsa, ilk haciz talebinde bulunan alacaklının aleyhine bir durum ortaya çıkar. Nitekim öğretide de bu duruma benzer bir yorum yapılarak ilk haciz talebinde bulunan alacaklının yaşaması muhtemel mağduriyetin önüne geçilmesi

³⁹ Karş. PEKCANITEZ / SİMİL, s. 412.

⁴⁰ Karş. Yargıtay 12. HD, 7.12.2017, E. 2016/25562, K. 2017/15221 (*Lexpera*).

⁴¹ PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 182; KARSLI, s. 323; maaş ve ücret hacizleri bakımından bu kural geçerli değildir. Maaş ve ücret hacizlerinde, ilk haczin kesintisi bitmeden sonraki haciz için kesintiye geçilemez (*İİK m. 83/2, c. 3*).

⁴² Bu konuda ayrıntılı olarak bkz. AKCAN, Recep: Hacze İştirak, Ankara, 2005, s. 55; aynı yönde bkz. KURU, El kitabı, s. 533; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 253; "[...] ve sıra cetveli, geçerli hacizleri esas alarak, haciz talep tarihine göre değil, haciz tarihine göre düzenlenmelidir [...]" Yarg. 23. HD, 30.11.2016, E. 2016/3209, K. 2016/5219 (*Kazancı İcra Bankası*).

için yeni bir düzenleme yapılması önerilmiş⁴³ ve olması gereken hukuk bakımından, en azından taşınmazlar hakkında kaydî hacze olanak sağlanması gerektiği ileri sürülmüştür⁴⁴. Böylece en azından taşınmazlar açısından haczin uygulanması mümkün olacak ve bu haczi ilk talep eden ve uygulatan alacaklının mağduriyetinin önüne geçilecektir.

Bir örnek üzerinden konuyu açıklamak, durumu daha anlaşılır kılacaktır. Örneğin, (A) 24 Nisan 2020; (B) ise 20 Mayıs 2020 tarihinde özel okula ait bir mal hakkında haciz istemiş olsun. Eğer İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü olmasaydı, ilk uygulanan haciz (A)'nın olacak ve bu hacze iştirak etmek isteyen (B)'nin İcra ve İflâs Kanunu'nun 100. maddesindeki şartları gerçekleştirmesi gerekecekti. Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü sebebiyle eğitim ve öğretim yılı içinde haciz yapılamayacağı için icra memuru, haciz işlemini eğitim ve öğretim yılı sonunda gerçekleştirecektir. Eğer bu madde, eğitim ve öğretim yılı sonunda her iki haczin aynı anda uygulanacağı şeklinde yorumlanırsa ilk haciz talebinde bulunan alacaklı ile daha sonra haciz talebinde bulunan arasında bir fark kalmaz. Sonradan haciz talep eden alacaklı (B), İcra ve İflâs Kanunu'nun 100. maddesinde düzenlenen şartlar aranmadan (*çünkü ortada A lehine "ilk uygulanan haciz" mevcut değildir*) ilk haciz talebinde bulunan alacaklı ile aynı haklara sahip olur. Bu sorun belki icra memurunun haciz talep edilme tarihine göre haciz işlemini tatbik etmesi; yani haciz işlemini bütün alacaklılar için aynı anda gerçekleştirmemesi ile ortadan kaldırılabilir⁴⁵.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünün asıl sorun yaratacağı durum kamu alacağı ile adî alacak arasındaki iştirak bakımından ortaya çıkar ve bu sorun ancak maddede yapılacak bir değişiklik ile bertaraf edilebilir. Yukarıda da ifade edildiği üzere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünün kapsamına, 6183 sayılı Kanun'dan kaynaklanan alacaklar için yapılan takip dâhil değildir. Dolayısıyla kamu alacağı için yapılan takip sonucunda borçlunun mallarına eğitim ve öğretim yılı içinde haciz

⁴³ ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 241.

⁴⁴ ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 241.

⁴⁵ Aslında bu durum sadece İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a maddesi kapsamında yapılacak hacizler için değil, genel olarak tüm hacizler bakımından olması gereken şeydir (ARSLAN / YILMAZ / TAŞPINAR AYVAZ / HANAĞASI, s. 240).

konulması mümkündür. Az önce verilen örneğe sadık kalıp bu sefer (A)'dan sonra haciz isteminde bulunan (B)'nin alacağı'nın 6183 sayılı Kanunu'ndan kaynaklandığını ve (B)'nin talebi üzerine haczin 20 Mayıs 2020'de tatbik edildiğini varsayalım. Adî alacaklı (A) ise, talep etmiş olduğu haczin uygulanması için eğitim ve öğretim yılının sonunu beklemek durumundadır. Peki önce haciz talebinde bulunan ancak haczi uygulatamayan (A), kendisinden sonra talepte bulunan ve haczi gerçekleştiren (B)'nin haczine iştirak edebilir mi? Öğretide ve içtihatlarda kamu alacağı için konulan hacze, adî alacaklıların iştirak edemeyeceği görüşü karşısında⁴⁶, bu soruya olumsuz yanıt verilmelidir. Adî alacak için hacze iştirak bakımından eğer haczin uygulandığı tarihi esas alınır, adî alacaklı'nın kamu alacağı için konulan hacze iştirak etmesi (*haciz talebini daha önce yapmış olsa bile*) mümkün olmaz. Hâlbuki adî alacaklı bakımından haczin tatbikine izin verilseydi, bu sefer kamu alacağı'nın ilk hacze iştiraki gündeme gelecekti. Görüldüğü üzere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a maddesi, bu yönüyle adî alacaklıların hakkını korumakta yetersizdir.

Bu sorunu ortadan kaldırmak için İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü değiştirilerek eğitim ve öğretim yılı içinde haczin tatbikine imkân verilmeli; ancak madde ile güdülen amacı korumak için bu dönemde haczedilebilecek mallar hakkında muhafaza tedbirleri alınmayacağı ve satış işlemi yapılmayacağı hüküm altına alınmalıdır. Bu şekilde bir değişiklik, ilk haciz koydurucu alacaklı'nın haklarının (*özellikle kamu alacağına karşı*)

⁴⁶ KURU, El Kitabı, s. 538; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 253 “[...] İlk haciz kamu alacağı için konulmuş olan haciz ise, bu alacağa kamu alacağı sahibi olmayan alacaklıların iştiraki de mümkün değildir. 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesindeki koşullar varsa kamu alacağı sahibi olan bir alacaklı başka bir kamu idaresi tarafından konulan kamu alacağı'nın haczine iştirak edebilir. Zira, İİK'nın 100. maddesi, 268/1. madde hükmünde yer alan istisna dışında, ancak bu kanuna göre yapılan icra takipleri bakımından uygulanabilir. Diğer bir anlatımla, anılan 100. maddedeki düzenleme ile kamu alacaklılarının takip ve tahsili için 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre konulan hacizlere iştirak, kural olarak mümkün değildir. İlk haciz kamu alacağı için konulmuş bir haciz değil ise bu hacze kamu alacağı, koşulları olmuş ise iştirak edebilir [...]” Yargıtay 23. HD, 7.05.2014, E. 2014/707, K. 2014/4061 (*Lexpera*).

korunması bakımından yeterli olacağı gibi⁴⁷, hükmün borçluyu koruyan amacını da zedelemeyiz.

IV. İHTİYATÎ HACİZ

İhtiyatî haciz, para alacaklarına ilişkin olmak üzere mevcut veya müstakbel icranın güvence altına alınması amacıyla takip borçlusunun malvarlığına el konulması imkânını sağlayan bir tür geçici hukukî korumadır⁴⁸. Aralarında benzerlik olsa bile ihtiyatî haciz ile kesin haciz birbirinden farklıdır⁴⁹. Kesin haciz, alacaklının tatmini; ihtiyatî haciz ise mevcut veya müstakbel icranın teminat altına alınması amacıyla yapılır⁵⁰.

İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünde ihtiyatî haciz talebi yasaklanmış değildir. Dolayısıyla borçluya karşı ihtiyatî haciz istenmesine engel yoktur. Şartları mevcutsa (*İİK m. 257*) mahkeme tarafından ihtiyatî hacze karar verilebilir⁵¹.

İhtiyatî haciz kararının ortadan kalkmaması için alacaklı, söz konusu kararın verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararın icrasını istemelidir (*İİK m. 261/1*). Ancak İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü çerçevesinde, ihtiyatî haciz kararının icrası mümkün müdür? İcra ve İflâs Kanunu'nun 261. maddesinin ikinci fıkrasına göre, ihtiyatî haciz kesin haciz gibi tatbik edilir. Kesin haciz ise İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmüne göre zamansal olarak yasaklanmıştır. Ayrıca haczedilemeyen mal ve haklar hakkındaki hükümler ihtiyatî hacizde de uygulanır⁵². Burada görüldüğü üzere ihtiyatî haczin para alacaklarına ilişkin olmak üzere

⁴⁷ Böyle bir değişikliğin genel olarak haciz koydurmak isteyen bütün alacaklılar bakımından gerekli ve menfaatler dengesine uygun olduğu, sonuç bölümünde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

⁴⁸ ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara, 1999, s. 60-61; PEKCANITEZ / ATALAY / SUNGURTEKİN ÖZKAN / ÖZEKES, s. 320; ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 490; YILDIRIM / DEREN-YILDIRIM, s. 321.

⁴⁹ ÖZEKES, s. 289.

⁵⁰ ÖZEKES, s. 289.

⁵¹ Hukukumuzda ihtiyatî haczin uygulanmasının yasak olduğu bazı durumlarda bile ihtiyatî haczin talep edilmesi ve ihtiyatî hacze karar verilmesi mümkündür. Örneğin, konkordato mühleti içinde ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haczin uygulanmayacağı İİK m. 294/1'de hüküm altına alınmıştır. Ancak bu düzenleme ihtiyatî haciz talep edilmesine ve ihtiyatî hacze karar verilmesine engel değildir. Bu yönde bkz. ATALI / ERMENEK / ERDOĞAN, s. 490.

⁵² KURU, Cilt, s. 779; KURU, El Kitabı, s. 530; ÜSTÜNDAĞ, s. 411.

mevcut veya müstakbel icranın güvence altına alınması amacı⁵³ ile eğitim ve öğretim yılı içinde borçluya ait malların haczinin yasaklanması amacı arasında bir çatışma vardır.

Yukarıda da belirtildiği üzere, İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmünün amacı, borçluya ait malların haczedilerek borçlunun o malı kullanmaktan mahrum kalmasının önüne geçmek ve böylece eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamadan yürütülmesini temin etmektir. Oysa ihtiyatî haciz, kesin haciz gibi uygulanacağından (İİK m. 261/2) haczedilen malın borçluda bırakılması konusunda takdir hakkı alacaklıda olur (örneğin taşınır mallar bakımından: İİK m. 88/2)⁵⁴. Alacaklı haczedilen malın borçluda bırakılmasını istemezse, İİK m. 362/a ile amaçlanan şeyin ortadan kalkma tehlikesi doğar. Örneğin, eğitim ve öğretim yılı içinde öğrencilerin kullanımına sunulmuş bilgisayar, projeksiyon cihazı veya laboratuvar malzemeleri üzerinde ihtiyatî haczin tatbiki mümkün olmamalıdır. Zira bu mallara fiilen el konulması eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamasına ve öğrencilerin bu durumdan olumsuz olarak etkilenmesine neden olur.

İİK m. 262/1 hükmü gereği ihtiyatî haciz, kesin haciz gibi tatbik edileceği için fiilen haczedilmesi gerekmeyen malların da haczi eğitim ve öğretim yılı içinde mümkün değildir. Kanun'da ihtiyatî haciz isteyen alacaklı ile İİK m. 362/a hükmü kapsamında kalan borçlu arasında tercihin tamamen borçludan yana kullanıldığı görülmektedir. Ancak olması gereken hukuk (*de lege feranda*) bakımından yasal bir düzenleme ile eğitim ve öğretim yılı içinde fiili haczi gerektirmeyen mallar üzerinde ihtiyatî hacze imkân tanınmalıdır. Böylece İİK m. 362/a ve ihtiyatî haciz hükümleri arasında bir tercih yapmak yerine, menfaat dengesine göre hareket edilmiş olur. Örneğin, taşınmazın haczi borçlunun taşınmazı kullanmasına engel olmayıp⁵⁵ sadece borçlunun tasarruf yetkisini sınırlandırır (İİK m. 91/1).

⁵³ İhtiyatî haczin amacı için bkz. ÖZEKES, s. 13 vd.

⁵⁴ İhtiyatî hacizde borçlunun teminat göstererek haczedilen malın kendisinde kalmasını sağlaması mümkündür (İİK m. 263). Ne var ki, ekonomik anlamda güçlük yaşayan borçlunun bu teminat kararını yerine getirememesi de olasıdır.

⁵⁵ Haczedilen taşınmazda zarar görme ihtimali bulunan eklentinin rehin alacaklısının talebi üzerine muhafaza altına alınacağı İcra ve İflâs Kanunu'nun 92. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilmiştir. Ancak yine aynı fıkarda söz konusu muhafaza işleminin işletmenin faaliyetine engel olmayacak şekilde yapılması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Bu durum ise eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamamasına neden olabilecek nitelikte değildir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, hukukumuzda yeni bir haczedilemezlik kuralı getiren İcra ve İflâs Kanunu'nun 362/a hükmü incelenmiş ve başlıca şu sonuçlara varılmıştır:

1. İİK m. 362/a, eğitim ve öğretim yılı içinde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin aksamaması ve öğrencilerin bu durumdan olumsuz etkilenmemesi amacıyla kabul edilmiştir.

2. Anılan hüküm “*zamansal haczedilemezlik*” kuralı olup, İİK m. 82 ve 83 hükümlerinden farklı olarak haczin kapsamına ilişkin değildir. Burada haciz sadece belirli bir süre zarfında yasaklanmıştır.

3. İİK m. 362/a'da sayılan kurumlara yönelik haciz, içinde bulunulan eğitim ve öğretim yılı devam ettiği sürece mümkün değildir. Eğitim ve öğretim süresinin uzatılması hâlinde, haczedilemezlik süresinin de uzayacağı kabul edilmelidir.

4. İİK m. 362/a, eğitim ve öğretim faaliyetinin aksamaması amacıyla düzenlenmiştir ve bu yönüyle kamu düzenini ilgilendiren hükme aykırı bir işlem yapılması hâlinde, söz konusu işlem süresiz şikâyete konu olur.

5. İİK m. 362/a hükmünün kişi bakımından kapsamı, maddede belirtilen özel kurumlarla sınırlı olup, devlet okulları ve üniversiteleri ile vakıf üniversiteleri bu hükmün kapsamında değildir.

6. İlgili hükme göre, “*zamansal haczedilemezlik*” borçlunun taşınır ve taşınmaz malları bakımındandır. Madde ile söz konusu kurumlara ait taşınır ve taşınmaz mal dışında kalan diğer hak ve alacakların haczi için açıkça bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir. Ancak bu durum söz konusu hak ve alacakların maddenin kapsamı dışında kaldığı anlamına gelmez. Zira İİK m. 106/2 ve bu hükme geniş bir anlam veren öğreti ve yargı kararlarının varlığı karşısında, borçlunun üçüncü kişilerdeki alacağının madde kapsamında kaldığı kabul edilerek bu alacak ve hakların eğitim ve öğretim yılı içinde haczinin mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

7. Haciz yasağı, 6183 sayılı Kanun'dan kaynaklanan alacaklar için yapılan takipler bakımından söz konusu değildir. 6183 sayılı Kanun'dan doğan takiplerin kapsam dışında bırakılması Kanun'un amacı ve

alacaklılar arasındaki eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz. Ayrıca söz konusu düzenleme bir hukukî sorun ortaya çıkarmaktadır. Buna göre, İİK m. 362/a hükmü hacze iştirak bakımından adî alacakları kamu alacakları karşısında korunmasız bırakmaktadır. Zira daha önce haciz talep etmesine rağmen eğitim ve öğretim yılında haczi gerçekleştirilmeyen alacaklı, daha sonra haciz talep eden ve 6183 sayılı Kanunu'ndan kaynaklanan alacağı için eğitim ve öğretim yılı içinde haczi tatbik edilen alacaklının haczine iştirak edemez. Bu durum alacaklılar arasında ciddi anlamda bir eşitsizliğe neden olur.

8. Eğitim ve öğretim döneminde borçluya ait malların ihtiyatî haczi mümkün değildir. Zira ihtiyatî haciz, kesin haciz gibi uygulanmaktadır.

9. İİK m. 362/a hükmünün getirilmesindeki düşünce isabetlidir. Ancak eğitim ve öğretim yılı içinde borçluya ait malların haczine izin verilmemesi alacaklı ve borçlu arasındaki menfaat dengesine uygun olmadığı gibi hacze iştirak açısından da muhtelif hukukî sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Olması gereken hukuk bakımından (*de lege feranda*) eğitim ve öğretim döneminde hacze izin verilmesi; ancak muhafaza tedbiri ve satışın yasaklanması menfaatler dengesi bakımından daha isabetli olacaktır⁵⁶. Zira bir yandan borçlunun malları muhafaza altına alınamayacağı ve satılamayacağı için eğitim ve öğretim faaliyeti aksamayacak; diğer yandan da alacaklılar haczin kendilerine sağlamış olduğu çeşitli korumalardan yararlanabilecektir.

⁵⁶ İcra hukukumuz bu şekilde bir düzenlemeye de yabancı değildir. Nitekim takibine konkordato mühleti içinde izin verilen rehinli malın satılması mümkün değildir (*İİK m. 295/son*). Bu madde ile alacaklı ile borçlunun menfaati arasında bir denge yaratıldığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- AKCAN, Recep: Hacze İştirak, Ankara, 2005.
- ANSAY, Sabri Şakir: Hukuk İcra ve İflâs Usulleri, 5. Baskı, Ankara, 1960.
- ARSLAN, Ramazan: "Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağıın Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyeye Bildirilmesi ve Sonuçları" AÜHFD, C. 65, S. 4, 2016, s. 3217-3242.
- ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder / TAŞPINAR AYVAZ, Sema / HANAĞASI, Emel: İcra ve İflâs Hukuku, 5. Baskı, Ankara, 2019.
- ASLAN, Kudret: Hacizde Sıra (Tertip), AÜHFD, C. 54, S. 2, 2005, s. 269-318.
- ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: İcra ve İflâs Hukuku, 2. Baskı, Ankara, 2019.
- BAUER, Thomas / STAEHELIN, Daniel (Hrsg): Basler Kommentar Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs – Ergänzungsband, Ed:2. Aufl, Basel, 2017 (Bearb:STAEHELIN, Daniel).
- BERKİN, Necmeddin M.: İcra Hukuku Dersleri, İkinci Baskı, İstanbul, 1969.
- BOLAYIR, Nur: Fikrî Mülkiyet Haklarında Cibrî İcra Sistemi, Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, C. III, 2015, s. 2513-2570.
- ERTURGUT, Mine: İcra ve İflâs Hukukunda Menkullerin Paraya Çevrilmesi, Ankara, 2000.
- GÜRDOĞAN, Burhan: İcra Hukuku Dersleri, Ankara, 1970.
- HUNKELER, Daniel (Hrsg): Kurzkomentar Schuldbetreibungs- und Konkursgesetz, Ed.; 2. Aufl, Basel, 2014 (Bearb: KREN KOSTKIEWICZ, Jolanta).
- KARSLI, Abdurrahim: İcra ve İflas Hukuku, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 3. Baskı, İstanbul, 2014.
- KURU, Baki: İcra ve İflâs Hukuku, Cilt: 1, Tamamen Yeniden Yazılmış, Üç Misli Genişletilmiş Üçüncü Baskı, İstanbul, 1988, ("Cilt").
- KURU, Baki: İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, Tamamen Yeniden Yazılmış ve Genişletilmiş İkinci Baskı, Ankara, 2013, ("El Kitabı").

- MUŞUL, Timuçin: İcra ve İflâs Hukuku Esasları, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 6. Baskı, Ankara, 2017.
- NOMER, Halûk Nami / AKBULUT, Pakize Ezgi: Medeni Hukuka Giriş Dersleri Bölüm I, İstanbul, 2016.
- ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz, Ankara, 1999.
- PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / SUNGURTEKİN ÖZKAN, Meral / ÖZEKES, Muhammet: İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, 7101 ve 7155 Sayılı Kanunlarla Yapılan Değişiklikler Nazara Alınarak Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2019.
- PEKCANITEZ, Hakan / SİMİL, Cemil: İcra-İflâs Hukukunda Şikâyet, 2. Baskı, İstanbul, 2017.
- PEKSÖZ, Vildan: "Spor Kulüplerinin Özel Müzelerinde Yer Alan Kültür Varlığı Niteliğindeki Mallarının Haczi", SÜHFD, C. 28, S. 3, 2020, s. 941-963.
- POSTACIOĞLU, E. İlhan / ALTAY, Sümer: İcra Hukuku Esasları, Güncelleştirilmiş, Genişletilmiş 5. Baskı, İstanbul, 2010.
- STAEHELIN, Adrian / BAUER, Thomas / STAEHELIN, Daniel (Hrsg): Basler Kommentar Bundesgesetz über Schuldbetreibung und Konkurs, 2. Aufl, 2010 (Bearb: VONDER MÜHLL, Georges).
- ULUKAPI, Ömer: İcra ve İflâs Hukuku, Konya, 2015.
- ÜSTÜNDAĞ, Saim: İcra Hukukunun Esasları, Baştan Sona Gözden Geçirilmiş ve (4949 Sayılı Kanun Hükümleri Göz önünde Tutulmak Suretiyle) Yenilenmiş 8. Baskı, İstanbul, 2004.
- YILDIRIM, Mehmet Kâmil / DEREN-YILDIRIM, Nevhis: İcra ve İflas Hukuku, Genişletilmiş Gözden Geçirilmiş 6. Baskı, İstanbul, 2015.
- YILMAZ, Ejder: İcra ve İflâs Kanunu Şerhi, Ankara, 2016.
- YONGALIK, Aynur: "İstisnalar Dar Yorumlanır Kuralı ve Değerlendirilmesi" AÜHFD, C. 60, S. 1, 2011, s. 1-15.